פרק ג משנה א

א. מלבנות התבואה שבין הזיתים ב"ש אומרים פאה מכל אחד ואחד, ב"ה אומרים מאחד על הכל

דברי הירושלמי בביאור פלוגתת ב"ש וב"ה

א] הביא **הר"ש** [וכ"ד **הרא"ש וראב"ד הל' מתנות עניים פ"ג ה"ט**] מירושלמי דמודים ב"ש במרווחין שנותן פאה מאחת על הכל [וביאר **הרא"ש** כיון שיש ריוח גדול ביניהם לא הוי הפסק] ומודים ב"ה ברצופין שנותן מכל אחת ואחת. [וביאר **הראב"ד** הנ"ל דכשהן מפוזרים חלוקת האילנות אינה ניכרת אבל ברצופין היא ניכרת], לא נחלקו אלא בנטועין מטע עשרה לבית סאה.

ובטעמא דהאילנות מפסיקים כתב **המשנה ראשונה** דכיון שהן גבוהים דמו לגדר ולכן דוקא ברצופין מפסיקים ולא במרווחים, וכ"כ **בביאור הגר"א** על הירושלמי דמודים ב"ש במרווחים דסברי דהא דמפסקי היינו משום מחיצה ובכה"ג אינו מחיצה. וכ"כ **בפאת השלחן סי' ו סכ"ג**.

ב] **הרמב"ם שם, וכן בפיה"מ** ס"ל איפכא, דבמרוחקין לכו"ע פאה מכל ערוגה, ובצפופים לכו"ע מאחת על הכל. **ובכס"מ** כתב דהרמב"ם היה לו גירסא הפוכה בירושלמי והיא יותר נכונה. והטעם דכשהאילנות צפופים הערוגות קטנות ואינן בדין שדה משא"כ במרווחות הערוגות גדולות יותר.

ג] **האחרונים** (תורת זרעים, מקד"ד סי' סב ד"ה ונראה, תוס' אנשי שם, דרך אמונה ס"ק סה ובביאור ההלכה ד"ה מפני), **דיש כאן מחלוקת יסודית** בראשונים מה גדר ההפסק של הערוגות, לשיטת הראב"ד ודעימיה האילנות הם המפסיקים וכזרע אחר שמפסיק, ולכן אם הם נטועים צפופים הרי ההפסק שהם יוצרים ניכר היטב ולכן לכו"ע פאה מכל ערוגה, משא"כ כשהם מרווחים אין ההפסק שהם עושים ניכרת, ולכו"ע מאחד על הכל. אך הרמב"ם למד דיש הפסק חדש שנקרא 'הפסק ערוגות'. היינו עצם זה שעשה ערוגות ערוגות, כל אחת כשדה בפני עצמה. ואם לא היו אילנות כלל בין הערוגות, ודאי יתן מכל אחד, כיון שכל ערוגה היא שדה בפני עצמה. אלא שאם יש אילנות ביניהם בזה תליא בדעתו, אם הם צפופים, הרי עשה ערוגות ערוגות לא לרצונו, דלא היתה לו ברירה אחרת. משא"כ כשהם מרווחים.

ד] **ובמשנה ראשונה** הקשה על הרמב"ם דלעיל פ"ב מ"א מבואר דדוקא כשיש הפסק בין שדה לשדה בור או ניר כשיעור ג' תלמים הוו ב' שדות לענין פאה וא"כ הכא דליכא הפסק מ"ט דב"ש דנותן פאה מכל אחת ואחת. אמנם **רעק"א** הביא בשם **הלחם משנה ומרכה"מ** דלשיטת הרמב"ם מיירי הכא שיש הפסק בור כשיעור ג' תלמים וטעמא דב"ה היינו דכיון שיש אילנות באמצע הרי זה מוכיח דמחמת האילנות הפסיק ביניהם ומשום הכי לא הוי הבור הפסק.

ה] לעיל פ"ב מ"א תנן דזרע אחר מפסיק, וצ"ב אמאי לא מפסקי אלינות מחמת זרע אחר. וכתב **ר"י בן מלכי צדק** מיהא שמעינן דאילנות לא דמיין לזרע אחר. ובתפארת ישראל בועז אות א' כתב כיון שהאילנות היום קודם אינן מפסיקין שמקום האילנות הכריחוהו לעשות מלבנות מלבנות, וע"ע **שערי אמונה**.

ב. ומודים שאם היו ראשי שורות מעורבין, שהוא נותן פאה מאחד על הכל

דין זה גם אליבא דב"ה

ו] כתבו **התוס' חדשים תפא"י ורש"ש** דה"ה אליבא דב"ה באופן שמודים לב"ש שנותן פאה מכל אחת ואחת ברצופין לשיטת הר"ש ובמרווחים לשיטת הרמב"ם דאם היו ראשי שורות מעורבים נותן פאה מאחת על הכל.

ביאור דין זה לפי שיטת הרמב"ם הנ"ל

ז] **המקד"ד סי' סב אות א** הקשה לדברי רעק"א דביאר בשיטת הרמב"ם דהכא מיירי כשיש בור שיעור ג' תלמים וזהו המפסיק א"כ מאי מהני ראשי שורות מעורבים הרי בשתי שדות שהפסיקן בבור ניר. וכיו"ב מבואר ברא"ש לעיל פ"ב מ"א דאם לא היה הבור ע"פ כל השדה ונשאר מהשדה שיעור ד"א כדי חרישת הבקר וכליו אינו מפסיק, ומבואר דאם נשאר פחות מד"א מפסיק ואילו הכא תנן דאם ראשי שורות מעורבים נותן פאה מאחת על הכל ומשמע דאפי' בכ"ש נמי סגי. וכתב המקד"ד דלפי דבריו בביאור שיטת הרמב"ם ניחא דהכא ההפסק היינו משום שדעתו לחלקם ולעשותם ב' שדות ולכן דוקא כשמופסקין לכל אורך השדה הוי הפסק אבל אם ראשי שורות מעורבין לא הוי הפסק.

פרק ג משנה ב

א. המנמר את שדהו ושייר קלחים לחים רבי עקיבא אומר נותן פאה מכל אחד ואחד, וחכמים אומרים מאחד על הכל

ביאור הבבלי בפלוגתא דמתני'

א] **הר"ש הביא הבגמ' במנחות דף עא:** ובו ב' מהלכים במח' ר"ע וחכמים. שיטת שמואל דאיירי במנמר לקליות, היינו שהתבואה לא הביאה שליש. לר"ע לא הוי אתחלתא דקצירה, וכשיטת ר"מ בפ"ב משנה א' דקוצר לשחת מפסיק. ולחכמים הוי אתחלתא דקצירה אלא א"כ חרש.

ושיטת ר' יוחנן דאיירי במנמר לאוצר (לרש"י מנחות שם והר"ש כאן איירי בנתבשל כל צרכו ולתוס' מנחות שם הביא שלישי), **וביאר בטהרת הקודש שם, ובמשנת רבי אהרן זרעים סי' ה אות ד** דס"ל לר"ע דכיון דאין בדעתו לקצור רק המבושלים ולא הלחים וקוצר בב' זמנים שונים חשיב לב' קצירות. ובשער אמונה ביאר באופ"א דכיון שקצירה זו על מנת לאצרו וזה על מנת לאכלו הוי ב' קצירות.

ובקיצור לשמואל יש חיסרון בקצירה הראשונה. ולר"י אין חיסרון בראשונה אלא בשניה שאינה מצטרפת לראשונה.

ביאור הירושלמי בפלוגתת רבי עקיבא וחכמים

ב] **הירושלמי** ביאר הפלוגתא באופ"א, דר"ע וחכמים נחלקו האם לח ויבש חשיב לתרי מינים או לא. ועי' **מקד"ד סי' סב ד"ה והנה במנחות שם**.

אמאי הוי מנמר לקיטתו כאחת

ג] הקשה **התוי"ט** הכא מדוע במנמר חייב פאה, הא לא הוי לקיטתו כאחת. ונתבאר בפ"א מ"ד דכל מה שאין לקיטתו כאחת פטור מפאה. ותירץ, דכל קלח חשיב לקיטתו כאחת, דכל הגרעינים שבו מתבשלים כאחד. וה"ה באילן דנים כל אילן לעצמו. ורק בתאנה שבאותו האילן בעצמו אין לקיטתו כאחד פטור. וכך נקט גם **לעיל פ"א מ"ד** (הובא בצל"ח ברכות לה.). **ועיין בציון ההלכה פ"ב ס"ק צ-צא** שהביא חולקים. **החזו"א** (שביעית סוף סי' ז') **תירץ** שאין רוב בני אדם מנמרים, ובלקיטתו כאחת